Startnotitie Participatiewet in balans gemeente Twenterand

Maart 2026

AANLEIDING

Signalen uit de uitvoering, onderzoeken en berichtgeving in de media (boodschappenaffaire) hebben er de afgelopen jaren toe geleid dat de regering zich zorgen maakt over de hardheid van de Participatiewet. Deze zorgen beperken zich niet alleen tot de Participatiewet; ook de toeslagenaffaire heeft duidelijk gemaakt dat wet- en regelgeving in de praktijk te hard kan uitpakken.

Uit een landelijke beleidsanalyse blijkt dat er verschillende knelpunten zijn binnen de Participatiewet. Deze knelpunten raken aan de drie pijlers van de wet: bestaanszekerheid, participatie en handhaving.
Ten eerste is de **bestaanszekerheid** complex georganiseerd. Het sociaal minimum bestaat niet alleen uit de bijstandsuitkering, maar ook uit andere onderdelen, zoals toeslagen, heffingskortingen, lokale regelingen, bijzondere bijstand en minimabeleid. Deze regelingen kennen allemaal eigen regels en begrippen. Daarnaast zorgen de verplichtingen en het handhavingsstelsel binnen de Participatiewet voor extra complexiteit.
Ten tweede wordt de ondersteuning richting **participatie** vaak als beperkt ervaren. De nadruk ligt sterk op het vinden van betaald werk, terwijl dit voor veel bijstandsgerechtigden op korte termijn niet haalbaar is. Wanneer inwoners wel (deels) gaan werken, ervaren zij vaak onzekerheid over hun inkomen, bijvoorbeeld door verrekening van inkomsten of veranderingen in toeslagen. Ook ervaren zij een hoge administratieve last.
Tot slot wordt de **handhaving** en hiermee het sanctieregime vaak als disproportioneel ervaren. Tegenover de ingewikkelde regels en verplichtingen staat een streng systeem van terugvordering en sancties. Gemeenten ervaren weinig ruimte om rekening te houden met het denk- en doenvermogen van inwoners of met de gevolgen van maatregelen voor hun bestaanszekerheid wanneer verplichtingen niet worden nagekomen.

Deze knelpunten zorgen er volgens de beleidsanalyse voor dat bijstandsgerechtigden onzekerheid ervaren en minder makkelijk stappen kunnen zetten richting werk. In het contact met de overheid ervaren zij regelmatig wantrouwen, wat het beeld versterkt dat de menselijke maat in de uitvoering van de Participatiewet onder druk staat. Het traject Participatiewet in balans moet ervoor zorgen dat de Participatiewet eenvoudiger wordt, dat er uit gegaan wordt van vertrouwen en dat de menselijke maat centraal komt te staan.

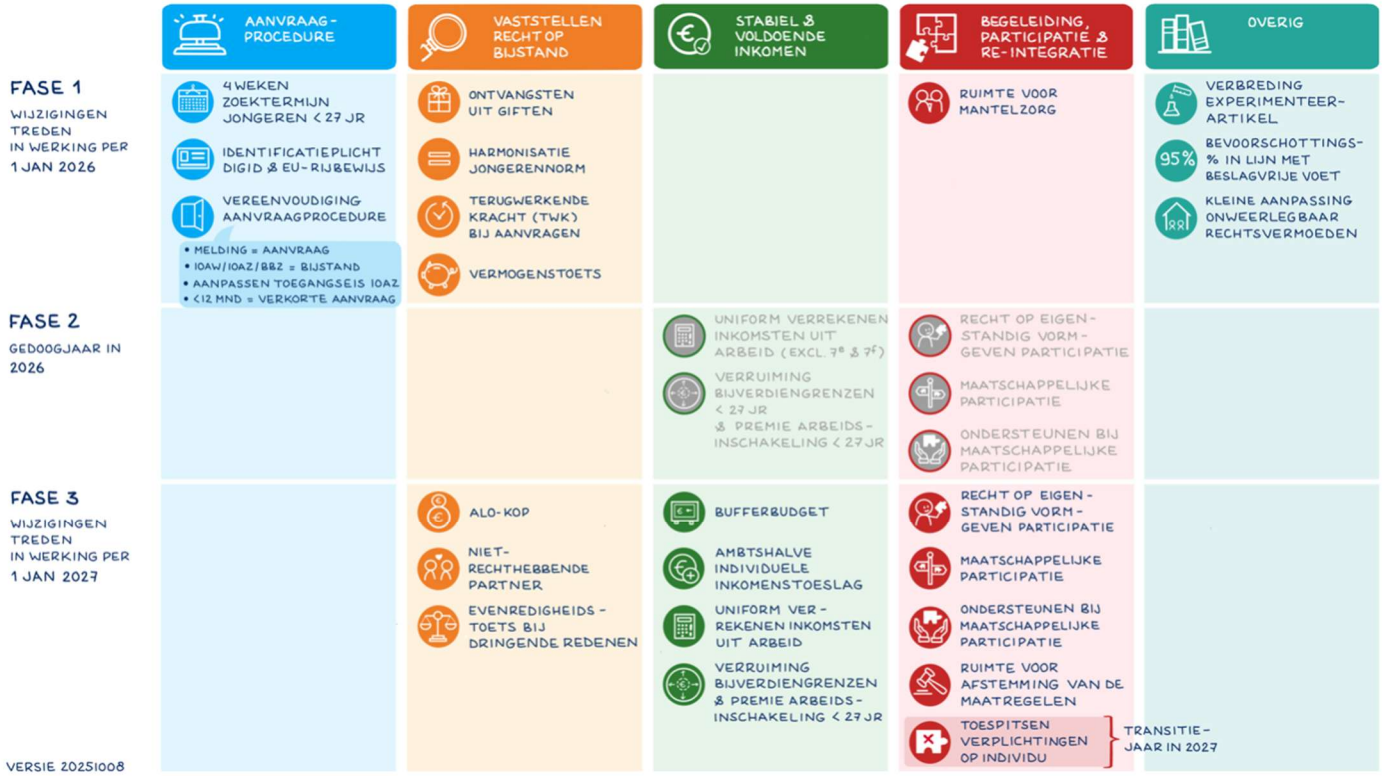
INLEIDING

De huidige Participatiewet biedt niet altijd voldoende ruimte voor maatwerk. Dit wordt niet alleen zo ervaren door bijstandsgerechtigden zelf, maar ook door uitvoerenden. Zij ervaren dat de huidige wet op sommige punten knelt. Kortom: de Participatiewet is uit balans. Om meer balans in wet en uitvoering te krijgen, is er het landelijk programma Participatiewet in balans (hierna: PIB). Het kabinet wil hiermee de regels en ondersteuning van de Participatiewet beter laten aansluiten op de mogelijkheden en omstandigheden van mensen voor wie ze bedoeld zijn. Kernbegrippen hierbij zijn vereenvoudiging, vertrouwen en menselijke maat. Het programma beoogt deze kernbegrippen te verankeren in (de uitvoering van) de Participatiewet. Dit moet leiden tot een betere en voorspelbaarder dienstverlening aan mensen met een bijstandsuitkering en meer handelingsruimte om dat mogelijk te maken. Dit vraagt ook om een cultuuromslag, waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor de uitvoerend professional.

Het programma omvat 3 sporen:

- Spoor 1: Wijzigingen die op **korte termijn** de regels en ondersteuning van de Participatiewet beter laten aansluiten op de mogelijkheden en omstandigheden van de mensen voor wie ze bedoeld zijn. Deze wijzigingen staan in de Participatiewet in balans;
- Spoor 2: De fundamentele herziening van het stelsel op de **lange termijn**;
- Spoor 3: Het **versterken van de vakdeskundigheid** in de uitvoering van de herziene Participatiewet.

In totaal worden **23 wijzigingen** (zie ook bijlage 1) in de huidige Participatiewet verdeeld over de drie sporen gefaseerd ingevoerd. Fase 1 bevat een negental wijzigingen die op 1 januari 2026 in werking zijn getreden. De fases 2 en 3 lopen door tot en met 2027 (beoogd).

LOKALE UITVOERING

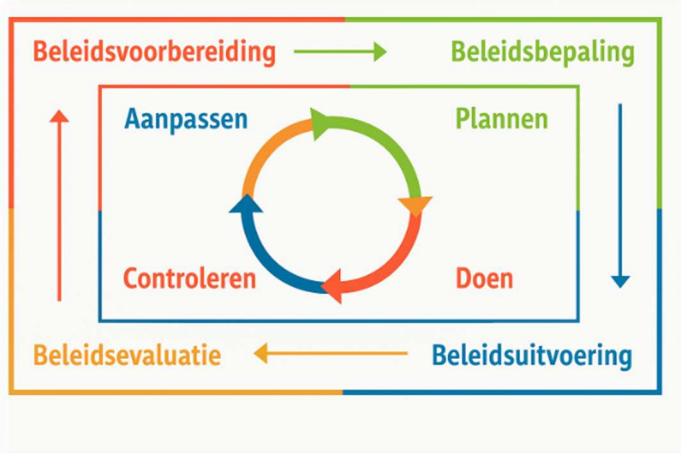
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet en staan dagelijks in contact met inwoners die afhankelijk zijn van bijstand en ondersteuning richting werk en participatie. De wijzigingen hebben gevolgen voor:

- verordeningen, nadere regels en beleidsregels;
- werkprocessen en uitvoering;
- communicatie met inwoners (waaronder beschikkingen);
- financiële kaders;
- de rol en houding van medewerkers.

De PIB is pas eind september 2025 landelijk vastgesteld (door de Eerste Kamer). De wijzigingen worden in tranches ingevoerd vanaf januari 2026. Het jaar 2026 wordt gezien als gedoogjaar om de overige wijzigingen door te voeren.
De PIB is een meerjarige strategische klus voor het sociaal domein. Vanaf medio 2025 is een interne projectgroep actief om voorbereidingen te treffen. Deze ontwikkeling vraagt om een projectmatige benadering voor een adequate en zorgvuldige invoering van de PIB. Voorlopig zetten wij de horizon voor dit plan op eind 2027. In deze startnotitie nemen wij u mee hoe wij de wijzigingen in Twenterand willen doorvoeren. We beschrijven naast de inhoudelijke aspecten ook de organisatie- en communicatiestructuur rond de PIB in Twenterand.

PROJECTDOELSTELLINGEN EN UITGANGSPUNTEN

De projectgroep PIB werkt aan de implementatie van de Participatiewet in balans, waarbij de volledige beleidscyclus — van voorbereiding tot uitvoering en nazorg — wordt meegenomen. Het centrale doel is om beleidsontwikkelingen zorgvuldig te vertalen naar de lokale praktijk, zodat inwoners profiteren van een mensgerichte, duidelijke en effectieve dienstverlening.

De projectgroep hanteert bij de implementatie van de PIB de volgende uitgangspunten:

- Een belangrijk uitgangspunt is het **versterken van mensgerichte dienstverlening**. Twenterand zet in op meer maatwerk, zodat ondersteuning beter aansluit bij de persoonlijke omstandigheden van inwoners. Door een stress-sensitieve en begrijpelijke benadering willen we het vertrouwen tussen inwoner en de gemeente versterken en de stress en onzekerheid

verminderen die inwoners kunnen ervaren bij het aanvragen en ontvangen van een uitkering.

- Daarnaast moet het project PIB bijdragen aan een **betere balans tussen rechten en plichten** binnen de Participatiewet. Dit betekent dat verplichtingen zorgvuldig worden toegepast, met oog voor individuele omstandigheden en proportionele handhaving. Bewustwording van zowel rechten als plichten wordt actief bevorderd, zodat inwoners beter weten waar zij aan toe zijn.
- Ook op het gebied van participatie en ontwikkeling zijn er veel wijzigingen. De focus **verschuift van alleen snelle uitstroom naar duurzame ontwikkeling**. Daarmee stimuleren we dat inwoners niet alleen richting werk bewegen, maar ook naar scholing of andere vormen van maatschappelijke participatie die aansluiten bij hun mogelijkheden. Instrumenten binnen het participatietraject worden ook afgestemd op de regionale arbeidsmarkt, zodat trajecten daadwerkelijk bijdragen aan duurzame perspectieven.
- Het **vergroten van eenvoud en begrijpelijkheid** vormt een ander speerpunt. Door processen en regels te vereenvoudigen en brieven en besluiten begrijpelijker te maken, wordt de dienstverlening toegankelijker en overzichtelijker voor inwoners. Dit verkleint de kans op fouten, misverstanden en stress.
- Een succesvolle implementatie vraagt ook om **professionalisering van consulenten**. Er wordt geïnvesteerd in deskundigheid en handelingsruimte, zodat consulenten binnen wettelijke kaders maatwerk kunnen toepassen. Extra aandacht gaat uit naar het versterken van stress-sensitieve gespreksvoering en het vergroten van begrijpelijkheid in de communicatie met inwoners.
- Verder wordt **samenwerking en integraliteit** versterkt. Veel inwoners hebben te maken met meervoudige problematiek, waardoor afstemming tussen werk, inkomen, zorg en schuldhulpverlening essentieel is. Door een integrale aanpak kunnen inwoners beter en sneller worden geholpen en wordt versnippering in dienstverlening voorkomen.
- Tot slot wordt structureel ingezet op **monitoring en leren**. De projectgroep PIB ontwikkelt indicatoren om de kwaliteit van uitvoering inzichtelijk te maken en gebruikt ervaringen van inwoners actief om de uitvoering te verbeteren. Hiermee wordt een lerende organisatie gecreëerd, die continu werkt aan betere ondersteuning en scherpere beleidskeuzes.

PROJECTPRODUCTEN

Binnen het project PIB worden diverse concrete projectproducten opgeleverd die bijdragen aan een evenwichtige, uitvoerbare en mensgerichte toepassing van de Participatiewet. De op te leveren producten omvatten met name inhoudelijke documenten zoals verordeningen, beleidsregels en werkinstructies. Met onderstaande projectproducten wordt beoogd duurzame verbeteringen te realiseren die bijdragen aan een Participatiewet die beter in balans is.

BELEIDSPRODUCTEN

Door de wijzigingen van de Participatiewet in balans worden de volgende verordeningen, nadere regels en beleidsregels gefaseerd gewijzigd of vernieuwd:

- wijzigen Beleidsregels bijzondere bijstand gemeente Twenterand 2021;
- vaststellen Beleidsregels aanvragen Participatiewet en IOAW en jongerennorm Twenterand 2026;
- vaststellen Beleidsregels giften Twenterand 2026;
- vaststellen Beleidsregels bufferbudget en verruiming bijverdiengrenzen;

- wijzigen Re-integratieverordening Participatiewet Twenterand 2024;
- wijzigen Re-integratieregeling Twenterand 2024;
- wijzigen Handhavingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ en BBZ gemeente Twenterand;
- wijzigen Verordening individuele inkomenstoeslag Twenterand 2025.

De volgende beleidsregels worden ingetrokken:

- Beleidsregel vrijlating giften en schadevergoeding Participatiewet gemeente Twenterand 2021 (intrekken, als onderdeel van de Beleidsregels giften Twenterand 2026);
- Verordening tegenprestatie Participatiewet gemeente Twenterand (intrekken).

Voor de planning van de op te leveren beleidsproducten, verwijzen wij u naar het hoofdstuk 'Planning'. De producten zijn voor de uitvoering (werkinstructies), het college (nadere regels en beleidsregels) en deels voor de raad (verordeningen).

PROCES- EN WERKINSTRUCTIES

Sommige beleidsproducten vragen om een onderliggende werkinstructie. De projectgroep maakt bij elke wijziging vanuit de PIB de afweging of er een beleidsproduct opgeleverd moet worden en/of een werkinstructie nodig is. Het maken en aanpassen van een werkproces is een doorlopend proces. Zo is de werkinstructie Levensonderhoud eind 2025 opnieuw geactualiseerd en geïmplementeerd. Hierbij is onder andere al rekening gehouden de wijziging 'vereenvoudiging aanvraagprocedure' vanuit de PIB. De volgende werkinstructies zijn gereed of dienen in ieder geval geactualiseerd te worden:

<u>Werkinstructie bijzondere bijstand (fase 1- en 2)</u>

Een aantal wijzigingen uit de PIB, zoals de harmonisatie jongerennorm, heeft invloed op de huidige Beleidsregels bijzondere bijstand gemeente Twenterand 2021. Deze wijzigingen worden in de herziening van de Beleidsregels bijzondere bijstand gemeente Twenterand 2021 opgenomen. Ook recente beleidsontwikkelingen op lokaal niveau, zoals de nieuwe Verordening reizen naar school Twenterand, raken de Beleidsregels bijzondere bijstand gemeente Twenterand 2021 en werkprocessen. Deze landelijke en lokale ontwikkelingen vragen onder andere om aanpassing van de werkinstructie 'reispassen'.

<u>Werkinstructie Individuele Inkomenstoeslag (IIT) Twenterand (fase3)</u>

Bij de wijziging 'ambtshalve individuele inkomenstoeslag' wordt de huidige Verordening individuele inkomenstoeslag Twenterand 2025 herzien. De gemeente krijgt namelijk met deze wetswijziging de mogelijkheid om de individuele inkomenstoeslag zowel op aanvraag als ambtshalve toe te kennen. Op dit moment kan een inwoner enkel op aanvraag in aanmerking komen voor IIT. Er zal naast de verordening een werkinstructie gemaakt worden. De wijziging staat gepland voor 2027.

Gedurende het proces zal gemonitord worden of er nog meer werkinstructies gemaakt of aangepast dienen te worden.

EENVOUDIGE EN BEGRIJPELIJKE COMMUNICATIE VOOR INWONERS
Beschikkingen worden herschreven naar B1-taal en de website wordt aangepast zodat inwoners per onderwerp direct begrijpen wat er van hen wordt verwacht. Er is specifieke aandacht voor de communicatie uitingen op de website zodat inwoners op de hoogte zijn van de wijzigingen.

OPLEIDING EN ONTWIKKELING VAN PROFESSIONALS
We versterken de professionaliteit via:

- de Werkgroep Integraal Werken,
- casusbespreking en intervisie,
- trainingen van de extern deskundige over PIB en (intake)gespreksvoering.

Hiermee vergroten we de handelingsruimte en stress-sensitieve vaardigheden van consulenten.

MONITORING- EN EVALUATIEPRODUCTEN
Om te kunnen sturen op kwaliteit, continu te leren en beleid structureel te verbeteren, wordt een set monitoring- en evaluatie-instrumenten ontwikkeld:

- De projectgroep overweegt de module Klantbeleving van de Divosa Benchmark Werk en Inkomen af te nemen, waarmee ervaringen van inwoners inzichtelijk worden gemaakt.
- De ontwikkeling van een dashboard voor de Participatiewet, waarin relevante indicatoren, uitvoeringsresultaten en trends worden gemonitord (in samenwerking met medewerker data gedreven werken en medewerker bedrijfsvoering).

Deze middelen dragen bij om gericht bij te sturen, de effecten van veranderingen te volgen en bestuurlijke verantwoording te versterken.

KEUZEMOGELIJKHEDEN EN RISICO'S

De wetswijziging geeft kansen en verplichtingen. In deze paragraaf gaan wij in op de ruimte waar de gemeente keuzen in kan maken. Hierbij is het vertrekpunt ons lokale sociale beleid.

Met de Integrale beleidsnota sociaal domein 2023-2026 (hierna: IBN) zetten we in op een sterke sociale basis in Twenterand. Hierbij zijn twee kernbegrippen van belang: bestaanszekerheid en participatie. Als het gaat om bestaanszekerheid willen we een vangnet zijn voor kwetsbare inwoners en hanteren we een ruim minimabeleid. Vanuit de participatiegedachte passen we maatwerk toe om uitstroom naar werk of dagbesteding te bevorderen en zetten we in op een inclusieve arbeidsmarkt. Duurzame uitstroom via dit maatwerk is primair ons doel. Onze benadering kenmerkt zich daarbij door een stress-sensitieve dienstverlening. Dit houdt in dat we rekening houden met de chronische stress die inwoners kunnen ervaren op het gebied van geldzorgen.
De PIB biedt op onderdelen keuzemogelijkheden. Deze keuzemogelijkheden worden hieronder toegelicht. De twee kernbegrippen (bestaanszekerheid en participatie) vormen de basis waarop bestuurlijke keuzes gemaakt worden en hoe wij lokaal uitvoering geven aan de PIB. Hierbij moet de zorgelijke financiële positie van de gemeente ook in acht worden genomen.

KEUZES FASE 1 (Q1-Q2 2026)
Voor alle wijzigingen uit fase 1 geldt dat het college extra beleidsruimte krijgt om eigen afwegingen te maken. Deze ruimte vergroot de mogelijkheden voor maatwerk en daarmee de toepassing van de menselijke maat. Het gaat onder meer om:

- het behandelen van bijstandsaanvragen van jongeren <27 jaar vóór afloop van de zoektermijn;
- het toepassen van de vereenvoudigde aanvraagprocedure en verruimde identificatieplicht;
- het vrijlaten van giften in individuele gevallen;
- het verlenen van bijstand met terugwerkende kracht;
- bevoorschotting in lijn met de beslagvrije voet.

Per januari 2026 bepaalt het college of het gebruik wil maken van de mogelijkheid om in bepaalde situaties af te zien van de zoektermijn voor jongeren onder de 27 jaar. Normaliter moet een jongere onder de 27 jaar eerst vier weken lang actief werk zoeken, alvorens deze een uitkering mag aanvragen. Met de invoering van de PIB kan van de vier weken zoektermijn worden afgeweken in het geval van kwetsbare jongeren. Daarnaast moet worden besloten of de gemeente de jongerennorm verhoogt naar de norm van een 21-jarige wanneer geen beroep kan worden gedaan op ouders, conform artikel 20 lid 3 Participatiewet.
Ook voor de vereenvoudigde aanvraagprocedure krijgt het college de bevoegdheid om zelf te bepalen na welke termijn deze kan worden toegepast. Verder wordt het vanaf 2026 mogelijk om digitaal een uitkering aan te vragen met DigiD en om te identificeren met een geldig EU-rijbewijs.
Voor het vrijlaten van giften kan gemeentelijk beleid worden vastgesteld dat onderscheid maakt tussen incidentele en periodieke giften en bepaalt of deze gelden als gift, inkomen of vermogen worden aangemerkt.
Daarnaast is vanaf januari 2026 wettelijk vastgelegd dat bijstand met terugwerkende kracht kan worden toegekend. Het college dient hierover een standpunt in te nemen.
Alle bovengenoemde wijzigingen worden verwerkt in de:

- Beleidsregels aanvragen Participatiewet en IOAW en jongerennorm Twenterand 2026;
- Beleidsregels giften Twenterand 2026;
- Beleidsregels bijzondere bijstand Twenterand 2026.

KEUZES FASE 2 (Q3-Q4 2026)
De wijzigingen in fase 2 (gedoogjaar 2026) zijn kaderstellend van aard (raadsbevoegdheid) en hebben betrekking tot het vormgeven van de begeleiding, (maatschappelijke) participatie en re-integratie binnen de Participatiewet. Het gaat hierbij om de volgende wijzigingen:

- Ruimte voor mantelzorg
- Recht op eigenstandig vormgeven participatie
- Maatschappelijke participatie
- Ondersteunen bij maatschappelijke participatie
- Toespitsen verplichtingen op het individu

De maatschappelijke participatie mag geen belemmering vormen voor arbeidsinschakeling en ook niet zorgen voor verdringing op de arbeidsmarkt. De gemeenteraad moet in een verordening de grenzen aangeven van de ruimte die maatschappelijke participatie biedt en vastleggen hoe en wanneer het college ondersteuning biedt. Hiervoor is een wijziging van de door de raad vastgestelde *Re-integratieverordening Participatiewet Twenterand 2024* en een wijziging van de door het college vastgestelde *Re-integratieregeling Twenterand 2024* nodig. In de verordening moet de raad ook een link leggen tussen maatschappelijke participatie en de Wmo 2015, omdat de beleidsdoelstellingen van de Participatiewet en de Wmo 2015 in elkaars verlengde liggen en elkaar

versterken (integraal beleid). De Verordening Tegenprestatie Participatiewet gemeente Twenterand juni 2015 zal in deze fase worden ingetrokken.
Vanuit het oogpunt van rechtszekerheid is het wenselijk om het beleid zo veel mogelijk af te stemmen met omliggende gemeenten. Ook de ontwikkelingen in de arbeidsmarktregio's en de samenwerkingsverbanden waarop de Wet van school naar duurzaam werk van toepassing is, vragen om – voor zover dat mogelijk is – een geharmoniseerde aanpak.

KEUZES FASE 3 (2027)
In fase 3, die ingaat op 1 januari 2027, worden de meer structurele en ingrijpende wijzigingen binnen de PIB doorgevoerd. Deze fase vraagt om meer voorbereidingstijd omdat verschillende onderdelen aanzienlijke ICT-aanpassingen, proceswijzigingen en zorgvuldige implementatie vereisen. In deze fase introduceert de Participatiewet onder andere het bufferbudget, bedoeld om de financiële weerbaarheid van inwoners te vergroten. Het college dient hiervoor beleidsregels op te stellen. Ook worden de regels omtrent de individuele inkomenstoeslag aangepast, zodat gemeenten inwoners met langdurig lage inkomens beter kunnen ondersteunen. Dit zal leiden tot een aanpassing van de *Verordening individuele inkomenstoeslag Twenterand 2025 en eventueel de Beleidsregels individuele inkomenstoeslag Twenterand 2025*.
Daarnaast wordt de ruimte voor tijdelijke ontheffingen van arbeidsverplichtingen verruimd, waardoor gemeenten meer maatwerk kunnen toepassen bij inwoners die tijdelijk niet in staat zijn om te voldoen aan arbeidsverplichtingen. Verder worden in fase 3 de bijstandsnormen voor specifieke doelgroepen structureel aangepast, wat zorgt voor meer duidelijkheid en eenduidigheid in de uitvoering.
Tot slot sluiten diverse onderdelen van deze fase aan op het wetsvoorstel Handhaving Sociale Zekerheid, waardoor samenhang ontstaat tussen rechtmatigheid, menselijke maat en een proportionele benadering van handhaving. Deze wijziging zal leiden tot een herziening van de huidige *Handhavingsverordening, Participatiewet Ioaw, Ioaz en BBZ gemeente Twenterand 2015*.
Het is op dit moment onduidelijk wanneer de modelbeleidsregels en modelverordeningen van de VNG, die nodig zijn voor fase 3, beschikbaar komen. Het tijdspad voor fase 3 is hierdoor nog niet concreet.

RISICOANALYSE
De invoering van de PIB vergroot de handelingsruimte van gemeenten aanzienlijk door de introductie van diverse kanbepalingen, zoals rondom giften, de zoektermijn voor jongeren, terugwerkende kracht, bufferbudget, inkomstenvrijlating en maatschappelijke participatie. Deze verruimde ruimte biedt kansen, maar brengt ook duidelijke risico's mee voor zorgvuldigheid, rechtmatigheid, gelijkheid, uitvoerbaarheid en financiële beheersing.

PLANNING

In onderstaande tabel wordt de beleidsplanning weergegeven. Voor 2027 wordt het tijdspad nader bepaald.

Fase	Product	Datum PHO	Datum college	Inspraak periode	Datum raad
1	Beleidsregels aanvraag PW, IOAW en jongerennorm	Maart 2026	Maart 2026	Maart/april 2026	n.v.t.
1	Beleidsregels giften	Maart 2026	Maart 2026	Maart/april 2026	n.v.t.
1	Beleidsregels bijzondere bijstand	Maart 2026	Maart 2026	Maart/april 2026	n.v.t.

2	Re-integratieverordening Participatiewet	11 mei 2026	19 mei 2026	28 mei – 24 juni 2026	22 september 2026
2	Re-integratieregeling	11 mei 2026	19 mei 2026	28 mei – 24 juni 2026	22 september 2026
3	Beleidsregels bufferbudget en verruiming bijverdiengrenzen	2027	n.t.b.	n.t.b.	n.v.t.
3	Handhavingsverordening, Participatiewet Ioaw, Ioaz en BBZ	2027	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.
3	Beleidsregels individuele inkomenstoeslag	2027	n.t.b.	n.t.b.	n.v.t.
3	Verordening individuele inkomenstoeslag	2027	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.

SCOPE

De PIB heeft raakvlakken met andere beleidsontwikkelingen zoals:

Integrale toegang
De combinatie van integrale toegang en de PIB is gericht op een meer menselijke en samenhangende ondersteuning van inwoners, waarbij werk, inkomen en welzijn integraal worden benaderd. Het doel is om "muurtjes" tussen verschillende hulpverleningsinstanties (zoals Wmo 2015, Jeugdwet en Werk) te doorbreken en maatwerk te leveren.

Wmo 2015 (mantelzorg als maatschappelijke participatie)
De beleidsdoelstellingen van de Participatiewet en de Wmo 2015 liggen in elkaars verlengde en kunnen elkaar versterken. De gemeente moet hiervoor integraal sociaal beleid opstellen. Te denken valt aan een situatie dat dagbesteding uiteindelijk de beste vorm van maatschappelijke participatie blijkt te zijn.

Minimabeleid en schuldhulpverlening (Wgs)
De wijzigingen in de PIB dragen bij aan de hoogte en stabiliteit van het inkomen wat leidt tot een toename aan bestaanszekerheid. Daarnaast kan minder strenge terugvordering leiden tot minder schulden.

Wet van school naar duurzaam werk
Het Wet van school naar duurzaam werk regelt een nieuw artikel 7a in de Participatiewet. Hiermee krijgt de gemeente meer mogelijkheden om jongeren zonder startkwalificatie ondersteuning te bieden. De leeftijd hierbij gaat van 23 naar 27 jaar.

Wetsvoorstel handhaving Sociale Zekerheid (beoogde ingang 2027)
Het nieuwe handhavingsbeleid in dit wetsvoorstel heeft als uitgangspunt dat op een fout niet automatisch een boete of maatregel moet volgen. Gemeenten krijgen meer ruimte om af te wegen of een sanctie op zijn plaats is en zo ja, welke sanctie dan evenredig is. Voor de uitlegbaarheid van de beslissing én voor de uniformiteit in het stelsel zal aan deze afweging richting gegeven worden met een wettelijk afwegingskader. Dat kader komt dus in het wetsvoorstel Handhaving sociale zekerheid te staan.

Inclusieve arbeidsmarkt
De samenhang tussen de Participatiewet en een inclusieve arbeidsmarkt is verschoven van strikte verplichtingen naar een aanpak die meer vertrouwen en maatwerk centraal stelt, om duurzame arbeidsparticipatie te bevorderen.

Regionaal Werkcentrum (RWC)
De combinatie van het Regionaal Werkcentrum (RWC) en de PIB vormt een strategische herstructurering van de arbeidsmarkt en sociale zekerheid in Nederland. De samenhang ligt in het verplaatsen van de focus van enkel 'handhaving en verplichte re-integratie' naar 'ondersteuning, menselijke maat en regionale samenwerking'. De PIB verplicht regionale samenwerking, waarbij het RWC fungeert als het centrale loket voor werkenden, werkzoekenden en werkgevers.

Toekomst Wet sociale werkvoorziening (WSW)
De instroom in de WSW is per 1 januari 2015 gestopt. Voor de medewerkers die vóór deze datum zijn ingestroomd blijft de WSW bestaan. Dit betekent dat deze doelgroep krimpt. Met de verschuiving naar de Participatiewet is werken bij een reguliere werkgever (eventueel met ondersteuning) de norm geworden. De toekomst van de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en de Participatiewet beweegt zich richting een sterker geïntegreerd stelsel, waarbij de PIB centraal staat.

STAKEHOLDERS

De belangrijkste stakeholders voor het project PIB zijn met name interne teams bij de gemeente. Onderstaand overzicht geeft een beeld van stakeholders waar gedurende het implementatietraject afstemming mee plaatsvindt.

<u>Interne gemeentelijke stakeholders</u>

College van B&W:	opdrachtgever/ beslisser binnen wettelijke opdracht.
Gemeenteraad:	vaststelling verordeningen, integraal participatiebeleid.
Programma-regisseur:	stuurt op samenhang, adviseert.
Team Werk en Inkomen:	uitvoering inkomens- en re-integratietaken en meldpunt schulden.
Team Beleid Sociaal:	Beleidsmedewerker inkomen minima en schuldhulpverlening (bijzondere bijstand) en werk, WSW en inburgering.
Team Wmo:	i.v.m. integrale ondersteuning en mantelzorg/maatschappelijke participatie.
Juridische adviseurs:	kwaliteit & toezicht (implementatie wetswijzigingen), bezwaar/beroep.
Financiën/control:	budgettering re-integratiemiddelen, bufferbudget, eindtoets.
Informatievoorziening/ICT:	aanpassing systemen, gegevensgebruik. bijvoorbeeld Polisadministratie.
Team Ondersteuning Sociaal:	uitkeringsadministratie
Communicatie:	communicatie uitingen website, voorlichting inwoners.

Voor monitoring van het project PIB zal de rol van de adviseur bedrijfsvoering Sociaal Domein en medewerker datagedreven werken nog nader worden onderzocht.

<u>Externe stakeholders</u>

Adviesraad Sociaal Domein:	wettelijke cliëntenparticipatie Participatiewet.

Maatschappelijke partners:	welzijnsorganisaties, vrijwilligersinformatiepunt, eventueel Voedselbank (giftenbeleid).
Onderwijs-/leerwerkpartners:	(mbo/roc, praktijkonderwijs) in verband met jongeren en leer-werktrajecten.
UWV:	samenwerking re-integratie, loonkostensubsidie/vangnetters, zoektermijn jongeren.
Reïntegratiebedrijven en trajectaanbieders, sociaal ontwikkelbedrijven:	werkplekken, loonkostensubsidie, proefplaatsen en beschut werk.
VNG/Divosa en rijk:	kaderstellende/ondersteunende partijen bij PIB.

Voor de implementatie van de PIB worden verschillende interne stakeholders zorgvuldig en gestructureerd betrokken. De uitvoering wordt aangesloten bij het brede overleg Werk en Inkomen, dat eens per zes weken plaatsvindt. In dit overleg worden door de projectgroep beleidsopties en keuzemogelijkheden voorgelegd aan de uitvoering, zodat zij feedback kunnen geven en knelpunten of uitvoeringsrisico's kunnen signaleren.
De teamleider Werk en Inkomen/Beleid Sociaal wordt meegenomen binnen de bestaande overlegstructuren. Hij is zowel procesverantwoordelijk als leidinggevende van het uitvoerende team.

- Op inhoud wordt hij betrokken via het reguliere werkoverleg Werk en Inkomen.
- Op proces wordt hij aangesloten via het tweewekelijkse beleidsoverleg SoZa.

Bij belangrijke tussentijdse keuzes wordt hij aanvullend en rechtstreeks benaderd, zodat besluitvorming niet vertraagt en beleids- en uitvoeringsafwegingen parallel kunnen worden meegenomen.

De teamleider Ondersteuning Sociaal wordt later in het traject betrokken, op het moment dat deze rol relevant wordt voor de verdere uitwerking. De wijze waarop de communicatie richting de backoffice vorm krijgt, wordt in overleg met deze teamleider vastgesteld.

Binnen het team Beleid Sociaal vindt de afstemming thematisch plaats. Per thema worden gesprekken gevoerd (conform de afbakening in de scope). Daarnaast wordt in algemene zin via het werkprogramma sociaal periodiek toegelicht welke ontwikkelingen binnen het project spelen, zodat het complete beleidsteam op de hoogte blijft.

COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE

De invoering van de PIB kent meerdere fasen en bevat wijzigingen voor zowel inwoners als professionals. De communicatie richt zich daarom op drie doelgroepen: (1) interne medewerkers, (2) ketenpartners en (3) inwoners. Intern ligt de nadruk op het informeren over de inhoud van de wijzigingen, de fasering en de gevolgen voor de dagelijkse uitvoering. De huidige overlegstructuren bieden voldoende ruimte voor deze informatievoorziening. We geven periodieke updates en er worden werkinstructies ontwikkeld. Voor ketenpartners, zoals sociaal ontwikkelbedrijven en welzijnsorganisaties, is het van belang om te weten hoe de gemeentelijke werkprocessen veranderen per fase en wat zij kunnen communiceren richting inwoners. Ten slotte worden inwoners via eenvoudige en duidelijke communicatie geïnformeerd over wijzigingen in hun rechten en plichten. Hierbij wordt gebruik gemaakt van gemeentelijke kanalen zoals de website, brieven en socials. De communicatie is gericht op het bieden van heldere uitleg en het scheppen van verwachtingen.

Naast heldere communicatie zetten we in op een participatietraject dat een zo breed mogelijk draagvlak creëert. Elke beleidswijziging volgt de formele inspraakprocedure waarbij ook de

Adviesraad Sociaal Domein Twenterand om advies wordt gevraagd. Met de vaststelling van het kader ervaringsdeskundigheid zien we kansen om ervaringskennis in te zetten zodat de nieuwe regels aansluiten op de leefwereld van inwoners.

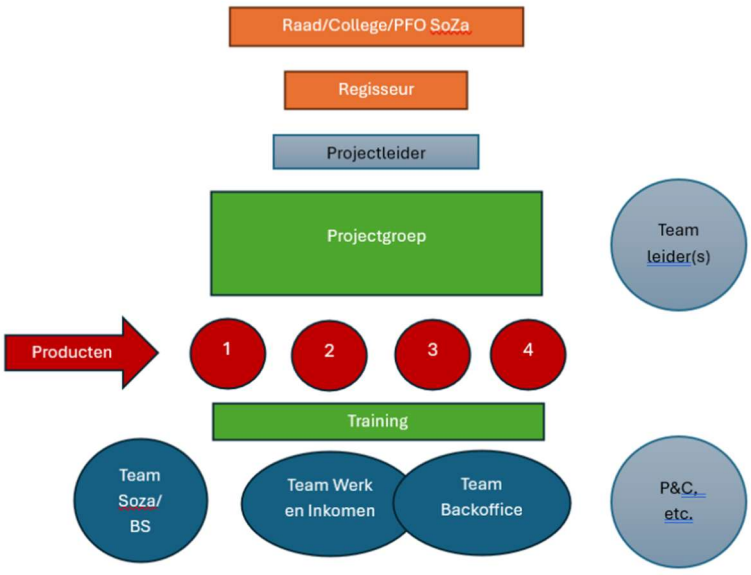
BUDGET

Voor de uitwerking van deze beleidsontwikkeling zijn in de programmabegroting 2026 middelen gereserveerd. Daarnaast zijn er incidentele implementatiemiddelen voor de PIB uit de septembercirculaire 2025. De projectkosten bestaan uit de inzet van externe deskundigheid, trainingen, ICT-aanpassingen en communicatie uitingen.

Implementatie PIB Twenterand	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Bedrag	57.000	25.000	6.000	2.000	2.000

Naast de implementatiekosten wordt verwacht dat de invoering van de PIB leidt tot hogere uitkeringslasten. De maatregelen zorgen ervoor dat meer inwoners recht krijgen op bijstand of hogere bedragen ontvangen. De stijgende uitgaven worden landelijk verrekend via het landelijke macrobudget voor bijstand en loonkostensubsidies, een ophoging van het BUIG-budget en een herverdeling via het gemeentefonds. Gemeenten worden niet individueel, maar collectief gecompenseerd via aanpassing van de landelijke ramingen tot 2030.

ORGANISATIESTRUCTUUR EN PROJECTTEAM

PROJECTTEAM		
Projectleider	Programma-adviseur	Programma- adviseur neemt de lead, ziet toe op proces en op inhoudelijk resultaat. Verbinder naar andere programma's en regio.

Projectsecr. / lid	Beleidsmedewerker Werk, WSW en inburgering	Organiseert, afspraken, communicatie in brede zin. Kan als beleidsmedewerker ook inhoudelijke producten oppakken.
Projectgroep lid	Beleidsmedewerker inkomen, minima en schuldhulpverlening	Primair verbinder producten naar het bestuur via adviesnota's, maakt startnotitie en inhoudsdeskundige
Extern deskundige		Ondersteuning inhoudelijke producten verordeningen, nadere regels, beleidsregels, werkinstructies opleveren en training uitvoering. Inhoudsdeskundige.
Juristen	Juristen Participatiewet, verordeningen, Wmo (afwisselend)	Juridische advisering over verordeningen, nadere regels en beleidsregels en over beslisdocumenten voor college en raad. Samenhang andere verordeningen/beleidsregels (integraal beleid). Kwaliteitsborging.

KWALITEITSBORGING

Binnen het project PIB is het van belang om kwaliteit te borgen. Bij het samenstellen van de projectgroep is hier al rekening mee gehouden. De aangesloten juristen zorgen voor de juridische advisering over verordeningen, nadere regels en beleidsregels en over beslisdocumenten voor college en raad. Daarnaast adviseren zij over samenhang met andere verordeningen/beleidsregels (integraal beleid) en zorgen zij voor kwaliteitsborging. Voor het project PIB is er een externe deskundige ingevlogen die de kwaliteit borgt met betrekking tot werkinstructies en het opleiden van de consulenten, zodat er gewerkt kan worden op een zorgvuldige, rechtmatige en mensgerichte manier. De programma-adviseur en beleidsmedewerkers sturen op de doelstellingen uit de startnotitie, de uitvoerbaarheid en het implementatieproces. Daarnaast wordt er gemonitord op uitgaven volgens de P&C cyclus.

Medewerkers uit de uitvoering sluiten aan bij de schrijfsessies van de beleidsregels en verordeningen, zodat geborgd is dat beleid aansluit bij de praktijk. Elke week vindt er op uitvoeringsniveau casusoverleg/intervisie plaats, waarbij knelpunten in de uitvoering besproken kunnen worden. Eén van de juristen uit de projectgroep neemt deel aan dit overleg. Als nieuwe situaties (moeten) leiden tot herziening van de werkinstructies, dan is aanpassing mogelijk.

De voortgang en kwaliteit van de implementatie van het project PIB worden periodiek gemonitord. Hier kan er gebruik gemaakt worden van managementinformatie, aantal bezwaar- en beroepszaken en signalen van medewerkers, lokale samenwerkingspartners en inwoners.

EVALUATIE EN RAPPORTAGE

Na elke fase doen we een korte evaluatie en noteren we leerpunten voor de volgende fase en actualiseren wij de startnotitie.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Schema wijzigingen en lokale afstemming voor Fase 1,2 en 3